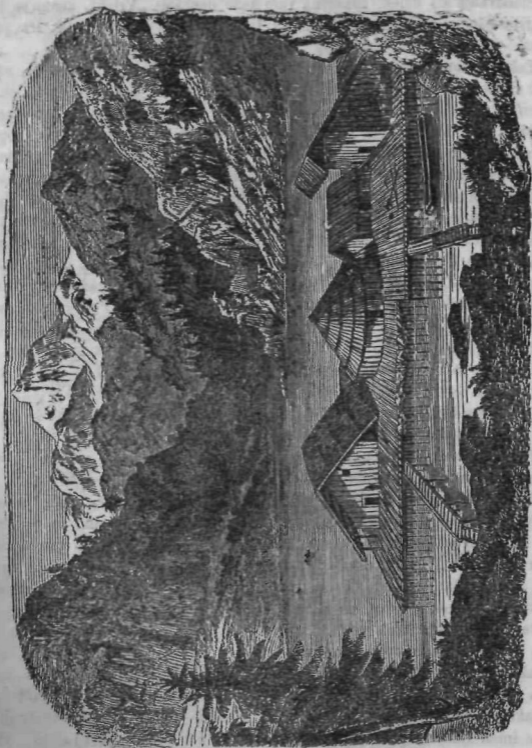

Vodna poslopja na koléh.

V ónej starej starej dobi, ko je na svetu še vse lepše in boljše bilo nego li dandanes, živeli so ljudjé — tako pripoveduje staro izročilo — močnejši in srečnejši od sedanjih, ljudjé, s katerimi smo mi v priméri le pritlikovci in katerim nij bilo treba pridelovati si kruha v potu svojega obraza, ker

Vodna poslopja na koléh.

je zemlja v ónej dobi še bogato rodila in je človeka nadarila obilo z vsem, česar je potreboval za mirno, veselo in brezskrbno življenje. To vam je bila, otroci, zlata doba človeškega rodu. Za to dobo je prišla srebrna doba in za njo je nastopila tako imenovana železna dōba, v kateraj smo še sedaj.

Glejte, otroci, v ónej prvi starej dobi ljudjé še niso vedeli kaj je ruda in tudi niso znali še kovati, imeli so vse svoje orožje in orodja samo od kamena in živalskih kostí. V tej prestarej dóbi nij bilo še niti travnikov niti polja, sami gozdi so stali, in reke so vse drugače tekle nego li zdaj, nekatere še niso bile hribov prodrle, skozi katere zdaj tekó in zatorej je voda delala jezera, po katerih so ljudje stavili svoje hiše in kolibe, o katerih vam hočem danes nekoliko povedati.

Stanovanja na koléh, kakoršna vam kaže denašnji „Vrtec“, znana so bila užé najstarejšemu grškemu zgodovinarju Herodotu, ki je živel 400 let pred Kristom.

Taka poslopja na koléh iz ónih starodavnih časov, ko ljudje še niso poznali družega orodja nego orodje od kamena in kostí, našli so 1854. leta v ciríškem jezeru v Švici. Ko je namreč voda v tem jezeru upadla, prikazale so se blizu vasi Meilen cele vrste kolóv iz vode, za katere se je užé poprej znalo, a nihče jih nij preiskoval. Učenjak dr. Keller, preiskovalec starin v Cirihu, preiskoval je poltretji črevelj debelo plast, stoječo na koléh ter je našel sila veliko kamenénih sekir in družega orodja od roga, lesa in ilovice. Koli so bili zapored zabiti v jezerska tla, preko njih so bili pribiti po dolgem tramovi, a preko teh so bili položeni počrez okrogli koli in preko teh zopet pribiti tramovi po dolgem. Tako je bil narejen v jezeru nekak most in dr. Keller je izpoznal, da so na tej podlagi stala človeška stanovanja nad vodo, kakor to vidite na podobi, ki vam jo kaže denašnji „Vrtec“. — Pozneje so našli taka stanovanja tudi v drugih švicarskih jezerih in močvirjih, pa tudi v Italiji, na Francoskem, Angležkem in Irskem, na Nemškem in Ogrskem. S tem je bilo dokazano, da so si v davnej prvotnej dóbi prebivalci malo ne cele Evrope stavili poslopja sredi vode v jezerih na kole. Natánčnejša preiskovanja so pokazala, da so bila poslopja na koléh narejena ob času, ko ljudje še niso poznali železne rude, a znali so ipak najtrje kamenje izbrusiti in izvrtati.

Hiše ali kočé so bile narejene iz manjših kolov in vmes zadelane z vejami, protjem in ilovico. Pokrite so bile sè slamo ali pa s trsjem. Stale so na podlogi iz kolov in tramov narejenega mosta. Sredi take kočé je bilo ognjišče in v kotu ležišče. Ljudjé so v takih kočah živeli po zimi in po letu. Iz hiše na suho je bil narejen most, katerega so po noči in tudi drugekrati, ako jim je pretíla kaka nevarnost, k sebi vzdigovali. Ako so ti ljudjé imeli tudi na suhem stanovanja nij še natanko dokazano, a to stoji, da so mrličé pokopavali na suho. Poznali so ti prvotni prebivalci užé pšenico, ječmen in prosó, ter so tudi užé kruh pekli. V živež so jim bile tudi ribe, divje in domače živali. Poznali so govedo, ovce in kozé, pse in dvoje plemen prašičev.

Zakaj so si ljudje v prvotnej dobi stavili s tolikim trudom svoja stanovanja na vodo, to nam je še zmirom zástavica, katero je težko uganiti.

Tako vam sem, ljubi otroci, povedal nekoliko o ónih čudnih stanovanjih, ki so je imeli ljudjé v prvotnej ali tako imenovanj kamenenej dobi. Povedal vam sem tudi, kje so ostanke takih prestarih stanovanj najprej zasledíli. Ali čujte! Tudi v naši domovini našli so ostanke takih poslopj in treba je, da vam tudi o teh nekoliko povem.

Bilo je meseca julija pretečnega leta, da je vrli domoljub in občespóštovani gosp. Peruci, posestnik na ljubljanskem močvirji, blizu vasi Stude-

nec, ki leži ob znožji Krima, našel pri tréblenji grabnov kantonske ceste, prezanimive ostanke takih poslopij, kakor vam je sem zgoraj opisal. Gosp. Peruci je to stvar takój naznanil izvedenemu možu g. Drag. Dežmanu, váruhu deželnega muzeja. Na Dežmanov predlog je deželni odbor v svojej seji 23. dné julija dovolil 200 gld. za prvo delo, da se izkopavanje in odkrivanje teh za znanje v starinstvu prevažnih ostankov nadaljuje. Našli so užé mnogo kamenénega in kosténega orožja in orodja, namreč: zanimive sekire od jelenovega roga, izvrstne oslè, s katerimi so brusili orodje, različna bodala in igle narejene iz koncev jelenovega roga in velike trnjake, ki nam so najboljša priča, da so bili stanovalci teh poslopij izvrstni ribarji. Tudi pušic se je dobilo mnogo, ki so vse kamenéne, kosténe ali pa rožene in zeló ostre. Posebno zanimivi so lonci od gline, vsi izdelani brez orodja z golo človeško roko in prav dobro ohranjeni. Nekateri kažejo užé precej lepo obliko, nekateri so celó opisani, kar je dokaz, da óni prestari narod, ki jih je delal nij bil brez vsega čuta za umetelnost. V jednom lonci so se našli še celó ostanki neke jedí, podobne kislemu zelju. A nij treba mísliti, da je to res zelje, kajti ljudjé o zelji takrat še nijso vedeli ničesar, nego to so ostanki neke užitne rastline, kí se še zdaj nahaja po laških jezerih. Razven te rastline so se našle tudi lupine od lešnikov, kósčice od drnulje in povodni oreh, ki ga zdaj na Kranjskem nikjer več nij. Vse te prezanimive stvari so po trudoljubívem prizadevanji gosp. Dežmana shranjene v spodnjem oddelku ljubljanskega muzeja, kjer si je lahko sami ogledate. Meseca avgusta je strokovnjak gosp. Dežman javno govoril v deželnej dvorani v reduti vpričo obilo zbranega občinstva o stanovanjih na koleh sploh in o stavbah najdenih na ljubljanskem močvirji še posebej. Iz njegovega govora je prinesel „Slov. Narod“ obširen popis, po katerem smo tudi mi denes posneli toliko, kolikor vam je treba, da se upoznate tudi vi s preimenitnimi stavbami na koléh. Po prizadevanji nevtrudljivega gosp. Dežmana se je ta novica raznesla užé po vsem svetu in tako se zdaj piše in govóri skoraj povsod o prevažnej najdbi na ljubljanskem močvirji. Upati je, da bodo izkopávanja, katera vodi posestnik gosp. Peruci, kí ima za to preimenitno stvar tudi največje zasluge, še marsikaj zanimivega odkrila in „Vrtec“ si bode prizadeval, da take stvari tudi vam objavi, kolikor mu bode prostor dopuščal.

lv. Tomšič.

Sreča pod križem.

Zares lepa navada po našej domovini je ta, da ljudjé ob cestah in tudi drugod stavijo sveta znamenja in križe. Popotnik se pri takem znamenji rad ustavi, da si malo odpočije in dušo okrepi sè sveto molitevjo. Meni se ne zdí nič lepšega in hvalevrédnejšega nego li ta prelepa in Bogu dopadljiva navada. Nú, ta navada nij samo pri nas po Slovenskem nego tudi pri naših dobrih sosedih Hrvatih in povsod, koder koli prebivajo kristjani. Srečna vsaka dežela in srečni njeni prebivalci, kí se mogó ponašati z obilnim številom takih svetih znamenj, naj si bodo užé na polji, ob stezah ali cestah. Mi katoliški kristjani se pač ne moremo z ničemur bolj veličati in ponašati nego li sè svetim križem našega odrešenika Jezu Krista. Tudi míslim, da se vi, pre-